

UMCS

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI

dr Paweł Daszczuk

Katedra Prawa Gospodarczego i Handlowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CZŁONKÓW ZARZĄDU ZA ZOBOWIĄZANIA SPÓŁKI (ART. 299 KSH)

Spółka akcyjna w organizacji

Art. 11. § 1. Spółki kapitałowe w organizacji, o których mowa w art. 161 i art. 323, mogą we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane.

Art. 12. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji albo spółka akcyjna w organizacji z chwilą wpisu do rejestru staje się spółką z ograniczoną odpowiedzialnością albo spółką akcyjną i uzyskuje osobowość prawną. Z tą chwilą staje się ona podmiotem praw i obowiązków spółki w organizacji.

Art. 13. § 1. Za zobowiązania spółki kapitałowej w organizacji odpowiadają solidarnie spółka i osoby, które działały w jej imieniu.

§ 2. Wspólnik albo akcjonariusz spółki kapitałowej w organizacji odpowiada solidarnie z podmiotami, o których mowa w § 1, za jej zobowiązania do wartości niewniesionego wkładu na pokrycie objętych udziałów lub akcji.

Spółka akcyjna po wpisie do rejestru

Art. 151. § 4. Wspólnicy nie odpowiadają za zobowiązania spółki.

Art. 299. § 1. Jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania.

- celem przepisu jest ochrona wierzycieli spółki

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2008 r., III CSK 12/08

Roszczenie z art. 299 k.s.h. należy traktować jako ostateczne zabezpieczenie roszczeń wierzycieli przeciwko spółce.

- przepis motywuje członków zarządu do należytego zarządzania majątkiem spółki
- członkowie zarządu odpowiadają wobec wierzycieli, istnieje jednak możliwość cesji wierzytelności z tego tytułu
- zastosowanie ma również *cessio legis*

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2017 r., II CSK 402/16

Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, który spłacił wierzytelność spółki - jak wynika z art. 518 § 1 k.c. - nabywa spłaconą wierzytelność do wysokości spłaty. Oznacza to, że ma on wierzytelność wobec spółki w takim kształcie, w jakim przysługiwała ona pracownikowi. Pracownik zaś w sytuacji, w której spółka nie zaspokoiła jego wierzytelności, tak jak każdy wierzyciel, byłby uprawniony do dochodzenia tej wierzytelności na zasadach określonych w art. 299 k.s.h. W jego prawa na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy z 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy i art. 518 § 1 pkt 4 k.c. wstąpił Fundusz.

- nie jest to odpowiedzialność solidarna członków zarządu i spółki
- nie jest to odpowiedzialność subsydiarna, lecz posiłkowa, uzupełniająca

RÓŻNICE Z ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ SUBSYDIARNĄ

- nie można pozwać członka zarządu zanim egzekucja stanie się bezskuteczna
- tytułowi egzekucyjnemu przeciwko spółce nie można nadać klauzuli wykonalności przeciwko członkom zarządu
- członek zarządu może uwolnić się od odpowiedzialności wykazując przesłanki wskazane w ustawie

CHARAKTER PRAWNY ODPOWIEDZIALNOŚCI

- 1) **odszkodowawcza (deliktowa)** - ma charakter sankcyjny za prowadzące do bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce nieprawidłowe prowadzenie jej spraw
- 2) **gwarancyjna** - wierzyciel nie musi wykazywać istnienia szkody i jej wysokości a jedynie istnienie zobowiązania i bezskuteczności egzekucji – przedawnienie na zasadach ogólnych
- 3) **represyjna** – odpowiedzialność za zawinione niezgłoszenie w ustawowym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości, wskutek którego egzekucja wobec spółki okazała się bezskuteczna, a wierzyciel poniósł szkodę – przedawnienie na zasadach ogólnych

Uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08

Wskazane w uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia prawnego dwa przeciwstawne, występujące w piśmiennictwie oraz orzecznictwie, poglądy na temat charakteru odpowiedzialności członków zarządu w razie bezskuteczności egzekucji wierzytelności wobec spółki: zapatrywanie - mające przewagę w piśmiennictwie - że członkowie zarządu ponoszą ustawową odpowiedzialność **gwarancyjną za cudzy dług**, oraz stanowisko - przeważające w orzecznictwie - że odpowiedzialność członków zarządu jest **odpowiedzialnością odszkodowawczą**

- zasadniczym argumentem na rzecz charakteru odszkodowawczego Sąd Najwyższy uznał przewidzianą w art. 299 k.s.h., możliwość uwolnienia się od odpowiedzialności przez wykazanie braku szkody.
- szkodą poniesioną przez wierzyciela jest uszczerbek powstały na skutek niemożności wyegzekwowania od spółki wierzytelności, spowodowany bezprawnym, zawinionym niezgłoszeniem przez członków zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości spółki. Uszczerbek ten ujmowany jest jako obniżenie potencjału majątkowego spółki w zakresie uniemożliwiającym zaspokojenie przysługującej wierzycielowi wobec spółki wierzytelności
- jest to sytuacja, w której wierzyciel spółki nie uzyskuje w ogóle zaspokojenia lub też uzyskuje zaspokojenie w mniejszym zakresie, niż miałoby to miejsce w przypadku złożenia przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości we właściwym czasie

- z art. 299 k.s.h. wynika domniemanie szkody w wysokości niewyegzekwowanej wobec spółki wierzytelności oraz związku przyczynowego pomiędzy tą szkodą a niezłożeniem we właściwym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości, jako zdarzeniem, które ją wywołało
- domniemana jest także wina członka zarządu w niezłożeniu we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości, czego uzasadnieniem jest fakt, że członkom zarządu powinien być znany na bieżąco stan finansowy spółki i możliwość zaspokojenia długów
- wystarczające jest, aby wierzyciel przedłożył tytuł egzekucyjny stwierdzający zobowiązanie spółki istniejące w czasie pełnienia funkcji przez pozwanego członka zarządu oraz udowodnił bezskuteczność egzekucji wobec spółki
- członek zarządu może się natomiast uwolnić od tej odpowiedzialności, jeżeli wykaże zaistnienie którejkolwiek z przesłanek egzoneracyjnych przewidzianych w art. 299 § 2 k.s.h. w zw. z art. 6 k.c.

PRZESŁANKI ODPOWIEDZIALNOŚCI - ISTNIENIE ZOBOWIĄZANIA

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2016 r., V CSK 699/15

Przepis art. 299 k.s.h. ściśle określa rozkład ciężaru dowodu. Obowiązkiem wierzyciela jest wykazanie **istnienia zobowiązania** i **bezskuteczności egzekucji**.

Wierzyciel zgłaszający się do postępowania upadłościowego **nie musi legitymować się tytułem egzekucyjnym przeciw upadłej spółce**, musi natomiast wykazać istnienie swej wierzytelności w sposób charakterystyczny dla dochodzenia roszczeń w postępowaniu procesowym.

W razie ustalenia listy wierzytelności stanowi ona źródło pozyskania przez wierzyciela tytułu egzekucyjnego przeciwko upadłemu.

- nie jest wykluczone istnienie tytułu egzekucyjnego w postaci aktu notarialnego, w którym dłużnik poddaje się egzekucji

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2006 r., II CSK 300/06

Z uwagi na utratę przez spółkę bytu prawnego, w związku z wykreśleniem jej z rejestru, należy uznać, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, usprawiedliwiający odstępstwo od zasady, zgodnie z którą, wierzyciel powołujący się na bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nie może pozwać członka zarządu tej spółki na podstawie art. 299 k.s.h. bez uprzedniego uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce, i pozwalający w drodze wyjątku na wykazanie istnienia wierzytelności wobec spółki w procesie przeciwko członkom jej zarządu.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2014 r. I CSK 286/13

Sama utrata bytu prawnego przez spółkę nie daje podstaw do odejścia od wymogu przedłożenia przez wierzyciela spółki tytułu egzekucyjnego stwierdzającego niewyegzekwowane przez niego zobowiązanie spółki. Sprzeciwia się temu zarówno litera, jak i sens regulacji zawartej w art. 299 k.s.h.

- PRZESŁANKI ODPOWIEDZIALNOŚCI
- ZAKRES PRZEDMIOTOWY ODPOWIEDZIALNOŚCI
- ZAKRES PODMIOTOWY ODPOWIEDZIALNOŚCI
- ZWOLNIENIE SIĘ Z ODPOWIEDZIALNOŚCI
- ODPOWIEDZIALNOŚĆ NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH
- UWAGI PRAKTYCZNE

PRZESŁANKI ODPOWIEDZIALNOŚCI - BEZSKUTECZNOŚĆ EGZEKUCJI

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2013 r., I CSK 54/13

„Bezskuteczność egzekucji” utożsamia się z niebudzącą wątpliwości nieściągalnością wierzytelności od samej spółki, tj. stanem, w którym z okoliczności sprawy **wynika niezbicie, że spółka nie ma majątku**, z którego wierzyciel mógłby uzyskać zaspokojenie swojej należności.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2015 r., II CSK 402/14

Ustalenie przesłanki bezskuteczności egzekucji może nastąpić według ogólnych zasad obowiązujących w procesie, a więc **za pomocą wszelkich środków dowodowych**. Przesłankę tę powinien wykazać wierzyciel (art. 6 k.c.).

- nie zawsze jest konieczne formalne stwierdzenie bezskuteczności egzekucji w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym przez wierzyciela; dotyczy to w szczególności sytuacji, w której z okoliczności sprawy wynika w sposób oczywisty, że spółka nie ma majątku, z którego wierzyciel mógłby uzyskać zaspokojenie swojej należności

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 15/08

Bezskuteczność egzekucji prowadzonej przeciwko spółce jest, obok istnienia zobowiązania tej spółki, podstawową przesłanką odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z art. 299 k.s.h. Do jej spełnienia wystarczy, że bezskuteczność egzekucji **"okaże się" w jakikolwiek sposób**.

- niemożność zaspokojenia może wystąpić zarówno wtedy, gdy spółka nie posiada w ogóle majątku, jak i wtedy, gdy wprowadzie określony majątek posiada, ale jest on obciążony ponad swą wartość wierzytelnościami innych osób, korzystających z pierwszeństwa zaspokojenia

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2015 r., II CSK 402/14

Nie można przyjmować, że **samo ogłoszenie upadłości spółki świadczy o bezskuteczności egzekucji**, mogą jednak wskazywać na to wyniki czynności podejmowanych w toku postępowania upadłościowego.

Dochodzenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, toczącym się wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nie stanowi samo w sobie przeszkody do wystąpienia z przewidzianym w art. 299 § 1 k.s.h. roszczeniem odszkodowawczym przeciwko członkowi zarządu tej spółki.

Dowodami wskazującymi na oczywistą bezskuteczność egzekucji wobec spółki mogą być:

- postanowienie o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości lub umorzenie postępowania upadłościowego z tego powodu, że majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania;
- dowód stwierdzający zakończenie postępowania upadłościowego, które nie doprowadziło do zaspokojenia wierzyciela;
- stwierdzenie, że egzekucja wszczęta na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego lub ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji kierowana do całego majątku spółki na wniosek osoby dochodzącej należności od członków zarządu lub innej osoby nie dała rezultatu;
- niewyjawienie majątku spółki w trybie art. 913 i n. k.p.c.;
- wykazanie dysproporcji między majątkiem dłużnika a wysokością jego zadłużenia na podstawie wykazu majątku dłużnika sporządzonego na podstawie art. 913 § 2 k.p.c. w postępowaniu o wyjawienie majątku;
- sprawozdanie finansowe spółki wskazujący na to, że majątek spółki nie wystarcza na pokrycie wierzytelności przysługującej osobie dochodzącej roszczenia od członków zarządu spółki.
- odpis z KRS wskazujący, że spółka została wkreślona z rejestru

BEZSKUTECZNOŚĆ EGZEKUCJI CO DO CZĘŚCI MAJĄTKU SPÓŁKI

- przesłankę bezskuteczności egzekucji uznaje się za spełnioną w przypadku ukończenia, bez zaspokojenia wierzyciela, egzekucji skierowanej **do całego majątku spółki**

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2009 r., V CSK 460/08

Wymaganie bezskuteczności egzekucji do całego majątku spółki z o.o. **nie może być rozumiane schematycznie**; nie ma potrzeby kierowania egzekucji do tych składników majątku spółki, z których uzyskanie zaspokojenia jest w istniejących okolicznościach faktycznych nierealne.

- w przypadku kierowania egzekucji jedynie do części majątku spółki niezbędne jest dodatkowo wykazanie, że także pozostały jej majątek nie pozwalał na uzyskanie zaspokojenia
- w przypadku wykazania, że wierzyciel może jednak, mimo wcześniejszego umorzenia egzekucji, uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności z innych składników majątku spółki, należy uznać, że przesłanka bezskuteczności egzekucji z art. 299 k.s.h. nie wystąpiła

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 319/06

Bezskuteczność egzekucji nie jest stanem niezmiennym, a wobec tego należy ustalić, czy taką bezskuteczność egzekucji roszczenia powódki wobec spółki można stwierdzić także **na dzień zamknięcia rozprawy** (w postępowaniu przeciw członkom zarządu prowadzonym na podstawie art. 299 k.s.h.).

BEZSKUTECZNOŚĆ EGZEKUCJI A ZACHOWANIE WIERZYCIELA I KOMORNIKA

- okolicznościami równoznacznymi z niewykazaniem przesłanki bezskuteczności egzekucji **może być również zachowanie wierzyciela**

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2014 r., III CSK 70/13

Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie odpowiada na podstawie art. 299 k.s.h. (obecnie art. 299 k.s.h.), gdy wierzyciel nie uzyskał zaspokojenia ze względu na **niepodjęcie w stosownym czasie egzekucji** przeciwko spółce, ale tylko wówczas, gdy ta egzekucja była możliwa w tym sensie, że mogła przynieść realny skutek.

Ciężar dowodu, iż taka egzekucja byłaby efektywna spoczywa na dłużniku, gdyż odpowiedzialność członka zarządu spółki z o.o. opiera się na usuwalnym domniemaniu istnienia szkody i winy tego członka za jej powstanie.

- niepodjęcie w stosownym czasie egzekucji przeciwko spółce, choć egzekucja była możliwa
- nieprawidłowe prowadzenie przez wierzyciela egzekucji wobec spółki,
- nieskorzystanie z ustanowionych przez spółkę zabezpieczeń wierzytelności

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2007 r., III CSK 404/06

Sąd badając przesłankę przewidzianą w art. 299 § 1 k.s.h. nie może uznać, że jeżeli niezaspokojenie wierzyciela wynika ze **złego prowadzenia egzekucji przez komornika**, to jest to bezskuteczność egzekucji, która w konsekwencji pociąga za sobą odpowiedzialność członka zarządu. Przy takim ustaleniu przynajmniej w części, w której niezaspokojenie wierzytelności wynika z zaniedbań komornika, nie można obciążać odpowiedzialnością członka zarządu, na podstawie art. 299 k.s.h.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011 r., IV CSK 335/10

Jako godzące w istotę, funkcję i cel odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. na podstawie art. 299 k.s.h., uznać należy twierdzenia skarżącego wskazujące na przyczynienie się powoda do powstania szkody w następstwie niezgłoszenia przez niego stosownego wniosku o ogłoszenie upadłości

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2009 r., II CSK 543/08

Art. 299 § 1 k.s.h. nie uzależnia wystąpienia przesłanki uzasadniającej zaistnienie odpowiedzialności członków zarządu ani od przyczyny wystąpienia stanu bezskuteczności egzekucji, ani od osoby, która stan taki spowodowała. **Zaniechanie więc dokonania przez wierzyciela zabezpieczenia** w postaci przewłaszczenia zboża na zabezpieczenie wierzytelności nie może więc negować wystąpienia obiektywnego stanu w postaci bezskuteczności egzekucji.

ZAKRES PRZEDMIOTOWY ODPOWIEDZIALNOŚCI

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2001 r., III CZP 69/01

Członkowie zarządu odpowiadają na podstawie art. 299 k.s.h. zarówno za te zobowiązania, które powstały **przed zaistnieniem przesłanek** do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki (zobowiązania *ex ante*), jak i za te, które powstały dopiero **po wystąpieniu tych przesłanek** (zobowiązania *ex post*).

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2003 r., III CZP 75/03

Przyjęcie odmiennego rozstrzygnięcia byłoby niedocenieniem roli, jaką ma spełniać przepis art. 299 k.s.h. w systemie zabezpieczenia wierzycieli spółki, a działania członków zarządu powodujące obniżenie potencjału majątkowego spółki, jak w przedmiotowej sprawie, **zaciąganie dalszych zobowiązań po zaistnieniu przesłanek** do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, **pozostawałyby bez żadnej cywilnoprawnej sankcji**.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2004 r., IV CK 49/04

Za właściwą, z punktu widzenia założeń przepisu art. 299 k.s.h. i celu zawartego w nim unormowania, cezurę czasową rozgraniczającą, ze względu na moment ich powstania, zobowiązania za które ponoszą odpowiedzialność członkowie zarządu spółki z o.o., uznać należy **dzień zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki**.

- członek zarządu nie odpowiada więc za zobowiązania, które powstały po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2010 r., III CNP 3/10

Nie ma podstaw aby stanowiące przedmiot bezskutecznej egzekucji zobowiązanie Spółki wobec skarżącej z tytułu wynagrodzenia syndyka, niepokrytego z masy upadłości, uznać za zobowiązanie objęte przewidzianą w art. 299 k.s.h. odpowiedzialnością członka zarządu lub likwidatora. W wypadku takiego zobowiązania nie zachodzi sytuacja, w której istnieje czasowy związek odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 k.s.h. z pełnieniem funkcji członka zarządu lub likwidatora.

- wyjątek od nieodpowiedzialności członków zarządu za zobowiązania powstałe po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości czyni się tylko co do tych spośród nich, które są ściśle związane z długiem istniejącym wcześniej, np. odsetki, koszty postępowania

ODSETKI OD CZŁONKA ZARZĄDU

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 579/15

Odsetek przysługujących na podstawie art. 481 k.c. nie można utożsamiać z odsetkami za zwłokę lub opóźnienie w nieterminowym uiszczeniu długu przez samą spółkę.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 118/06

Odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 299 k.s.h. obejmuje zasądzone w tytule wykonawczym, wydanym przeciwko spółce:

- koszty procesu
- koszty postępowania egzekucyjnego umorzonego z powodu bezskuteczności egzekucji
- odsetki ustawowe od należności głównej.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 stycznia 2014 r., I ACa 972/13

Odpowiedzialność członka zarządu odnosi się również do odsetek i kosztów postępowania, przy czym od tych ostatnich **nie nalicza się odsetek**

WYMAGALNOŚĆ ROSZCZENIA

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 579/15

Przysługujące na podstawie art. 481 k.c. odsetki mogą być dochodzone przez wierzyciela spółki od członków jej zarządu za opóźnienie, tj. od dnia wymagalności tego odszkodowania.

Ustalenie daty, od której należą się wierzycielowi spółki od członków zarządu odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego na podstawie art. 481 k.c. od kwoty odszkodowania z tytułu odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 299 k.s.h., powinno nastąpić z uwzględnieniem unormowania art. 455 k.c.

Ponieważ termin wykonania tego zobowiązania nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, to powinno ono zostać spełnione niezwłocznie po wezwaniu członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością do jego wykonania.

Zatem, przewidziane w art. 481 k.c. odsetki za opóźnienie spełnienia świadczenia pieniężnego przez członków zarządu należą się od chwili wymagalności roszczenia ustalonej stosownie do art. 455 k.c.

KWESTIONOWANIE ZOBOWIĄZANIA SPÓŁKI

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 1997 r., III CKN 126/97

W procesie, w którym powód dochodzi roszczenia na podstawie art. 298 § 1 k.h. przedstawiając prawomocny wyrok, będący źródłem zobowiązania spółki z o.o. wobec powoda, sąd **nie ma możliwości badania, czy określone nim zobowiązanie istnieje, a jeśli tak, to w jakim rozmiarze**. Okoliczności te mogą być przedmiotem badania jedynie w postępowaniu wszczętym wniesieniem **powództwa przeciwegzekucyjnego**.

- ponowne badanie okoliczności już raz sprawdzonych przez sąd w ramach innego postępowania naruszałoby bowiem zasadę prawomocności orzeczenia. Jak stanowi art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011 r., III CZP 129/10

Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pozwany na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. może bronić się zarzutem, że objęta tytułem wykonawczym wierzytelność uległa umorzeniu na skutek potrącenia z wierzytelności powoda, dokonanego **po powstaniu tego tytułu**.

- w literaturze i orzecznictwie prezentowany jest również pogląd dopuszczający możliwość kwestionowania zobowiązania spółki w procesie dotyczącym odpowiedzialności członków zarządu

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2007 r., V CSK 55/07

Członkowie zarządu spółki z o.o. mogą kwestionować istnienie lub wysokość długu spółki, którego spłaty domagają się od nich wierzyciele. Konsekwencją uznania tego typu odpowiedzialności za gwarancję jest 10-letni termin przedawnienia roszczeń.

Odpowiedzialność członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przewidziana w art. 299 § 1 k.s.h. ma charakter ustawowej odpowiedzialności gwarancyjnej, zbliżonej do poręczenia. Na podstawie art. 35 k.s.h., stosowanego w drodze analogii, członkowie zarządu mogą przedstawić wierzycielowi zarzuty przysługujące spółce wobec wierzyciela.

A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tom I, Warszawa 2017, s.*

„Nie można zatem podzielić stanowiska, zgodnie z którym w procesie, w którym powód dochodzi roszczenia na podstawie art. 299 § 1 k.s.h., przedstawiając prawomocny wyrok, będący źródłem zobowiązania spółki wobec powoda, sąd nie ma możliwości badania, czy określone nim zobowiązanie istnieje, a jeśli tak, to w jakim rozmiarze”

PRZEDAWNNIENIE ROSZCZENIA

- stanowisko, zgodnie z którym odpowiedzialność członków zarządu z art. 299 k.s.h. ma charakter odszkodowawczy *ex delicto*, implikuje stosowanie art. 442¹ § 1 do przedawnienia roszczeń

Art. 442¹. § 1. Roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej **czynem niedozwolonym** ulega przedawnieniu z upływem **lat trzech** od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności mógł się **dowiedzieć o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia**. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż **dziesięć lat od dnia**, w którym nastąpiło **zdarzenie wywołujące szkodę**.

- Trzyletni termin przedawnienia zaczyna jednak bieg nie od chwili wymagalności roszczenia spółki, lecz od dnia uzyskania przez wierzyciela wiadomości o bezskuteczności egzekucji wierzytelności objętej tytułem egzekucyjnym wystawionym przeciwko spółce
- w chwili, gdy egzekucja wierzytelności wobec spółki okazuje się bezskuteczna, wierzyciele spółki dowiadują się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia
- przed dniem bezskuteczności egzekucji tej wierzytelności, bieg przedawnienia roszczenia wobec członków zarządu nie może się rozpocząć, ponieważ dopiero w tym dniu powstają przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 299 k.s.h.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2015 r., I CSK 9/14

W przypadku roszczeń wynikających z art. 299 k.s.h. bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym wierzyciel **dowiedział się o bezskuteczności egzekucji prowadzonej przeciwko spółce**. Świadomość tego stanu rzeczy nie musi łączyć się wyłącznie z doręczeniem postanowienia komornika o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z powodu jej bezskuteczności; może ona wynikać z każdego dowodu wskazującego na to, że spółka nie ma majątku pozwalającego na zaspokojenie zobowiązania dochodzonego w drodze powództwa z art. 299 k.s.h.

ZAKRES PODMIOTOWY ODPOWIEDZIALNOŚCI

Art. 299. § 1. Jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, **członkowie zarządu odpowiadają solidarnie** za jej zobowiązania.

Art. 299¹. Do likwidatorów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, z wyjątkiem likwidatorów ustanowionych przez sąd, przepis art. 299 **stosuje się odpowiednio**.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2003 r., IV CKN 1779/00

Przepis art. 159 § 3 k.h. (art. 151 § 4 k.s.h.) nie wyłącza przewidzianej w art. 298 § 1 k.h. (art. 299 § 1 k.s.h.) odpowiedzialności w stosunku do członków zarządu, będących zarazem wspólnikami spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

- wpis w rejestrze ma znaczenie deklaratoryjne - domniemanie prawdziwości danych

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2016 r., III CSK 107/15

Od chwili utraty mandatu na podstawie art. 18 § 2 k.s.h. przez członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością następuje wyłączenie jego odpowiedzialności wobec wierzycieli spółki na szczególnej podstawie deliktowej, jaką stanowi art. 299 § 1 k.s.h.

- strony postępowania mogą powoływać się na nieważność powołania, pozorność powołania, udowodnienie daty rezygnacji

FAKTYCZNE PEŁNIENIE FUNKCJI CZŁONKA ZARZĄDU

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r., II UK 174/10

Świadome i dobrowolne oddanie faktycznego zarządzania spółką osobie spoza zarządu nie zwalnia członka zarządu z jego obowiązków wynikających z pełnienia funkcji w tym organie ani od odpowiedzialności za ich niedopełnienie. W konsekwencji nie można uznać, że niezgłoszenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego nastąpiło bez winy członka zarządu.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2010 r., V CSK 129/10

Jeżeli po skutecznym złożeniu przez pozwanego oświadczenia o rezygnacji nastąpiło inne zdarzenie, tj. uczestniczenie pozwanego w akcie notarialnym w imieniu spółki - z powołaniem się na aktualne dane w rejestrze handlowym - i podjęcie uchwały z dnia 15 stycznia 2005 r. o odwołaniu pozwanego z funkcji prezesa zarządu, to powstaje kwestia, czy ze strony spółki reprezentowanej w tym czasie przez ustanowionego, specjalnego pełnomocnika nie doszło jednak do wyrażenia - przynajmniej w sposób dorozumiany - woli kontynuowania mandatu członka zarządu przez pozwanego jeszcze w okresie powstania zadłużenia spółki ze względu na sytuację spółki pozbawionej odpowiedniego organu. Ocena Sądu Apelacyjnego w tym zakresie, przyjmującego wygaśnięcie mandatu już w dniu 15 grudnia 2004 r., bez względu na dalsze zdarzenia w relacji spółka - rezygnujący, jest zbyt kategoryczna i wymaga przedstawienia odpowiedniej, pogłębionej argumentacji prawnej przy uwzględnieniu wcześniej wskazanego zakresu umocowania pełnomocnika spółki i wspomnianych zdarzeń pojawiających się po złożeniu oświadczenia o rezygnacji.

ZAKRES CZASOWY

- członek zarządu ponosi odpowiedzialność za zobowiązania spółki istniejące w czasie pełnienia przez niego funkcji, o ile w tym czasie wystąpiły przesłanki upadłości, a nie zgłoszono wniosku o jej ogłoszenie, a także za późniejsze zobowiązania, które powstały wobec braku tego zgłoszenia

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 143/07

Odpowiedzialność związaną z bezskutecznością egzekucji określonego zobowiązania wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ponoszą na podstawie art. 299 k.s.h. osoby będące członkami jej zarządu lub likwidatorami **w czasie istnienia tego zobowiązania**.

- jeżeli w czasie pełnienia funkcji przez członka zarządu określone zobowiązanie istniało, ale spółka była wypłacalna i nie zachodziły przesłanki do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, **to nie zachodzą podstawy do objęcia go odpowiedzialnością** za to zobowiązanie spółki.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2011 r., V CSK 347/10

Ratio legis art. 299 § 1 k.s.h. jest ponoszenie odpowiedzialności za zobowiązania spółki przez tych członków zarządu, za urzędowania których **zaistniały przyczyny uzasadniające zgłoszenie wniosku** o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego, a którzy nie zgłosili odpowiedniego wniosku.

- odpowiedzialność członków zarządu obejmuje wszystkie istniejące w tym momencie zobowiązania spółki, niezależnie od tego, czy były one wówczas wymagalne.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 143/07

Objęcie odpowiedzialnością członka zarządu również zobowiązań jeszcze niewymagalnych w momencie istnienia przesłanek do ogłoszenia upadłości uzasadnione jest tym, że ogłoszenie upadłości, o które członek zarządu lub likwidator powinien w takiej sytuacji wystąpić w celu przeciwdziałania bezskuteczności egzekucji, **spowodowałoby wymagalność także zobowiązań niemających dotychczas takiej cechy** – art. 91 p.u.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2010 r., V CSK 172/10

Wykazanie przez członków zarządu, że w czasie pełnienia przez nich funkcji nie było podstaw do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości lub z podaniem o wszczęcie postępowania układowego, oznacza, iż nie istnieje związek przyczynowy między sposobem sprawowania zarządu a szkodą doznaną przez wierzyciela spółki. Po wygaśnięciu mandatu wskutek rezygnacji (art. 202 § 4 k.s.h.) były członek zarządu nie może reprezentować spółki i nie ma wpływu na prowadzenie jej spraw. **Nie może zatem złożyć wniosku o ogłoszenie upadłości** i o wszczęcie postępowania układowego ani wniosku o wpis do KRS. Podmiotem obowiązany do złożenia wniosku wpis do rejestru jest spółka.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2016 r., IV CSK 485/15

Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie może ponosić odpowiedzialności za zobowiązania, które powstały w okresie, w którym nie pełnił on tej funkcji, ale także za te, które powstały w okresie, w którym członek zarządu pozostając w zarządzie **nie mógł, wskutek szczególnych regulacji (np. decyzji sądu upadłościowego) tego zarządu odnośnie do majątku sprawować.**

ZWOLNIENIE SIĘ Z ODPOWIEDZIALNOŚCI

Art. 299. § 2. Członek zarządu może się uwolnić od odpowiedzialności, o której mowa w § 1, jeżeli wykáže, że:

- 1) we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie wydano postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo o zatwierdzeniu układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu
- 2) niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło nie z jego winy
- 3) pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewydania postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo niezatwierdzenia układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu wierzyciel nie poniósł szkody.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CSK 321/12

Przesłanki egzoneracyjne określone w art. 299 § 2 k.s.h. mają na celu zrównoważenie sytuacji członków zarządu spółki z o.o. wobec wierzycieli, jeżeli mimo bezskuteczności egzekucji wobec spółki nie powinno się również do odpowiedzialności cywilnej pociągać tych osób, z przyczyn enumeratywnie wskazanych w powołanym przepisie.

Przepis ten jest wyjątkiem od zasady odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. i do nich należy wykazanie okoliczności zwalniającej ich z odpowiedzialności względem wierzycieli spółki.

ZŁOŻENIE WE WŁAŚCIWYM CZASIE WNIOSKU O OGŁOSZENIE UPADŁOŚCI

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2011 r., I CSK 574/10

Badając, kiedy ziściły się przesłanki do złożenia, w terminie określonym w art. 5 § 1 rozporządzenia z 1934 r. - Prawo upadłościowe, wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego nie należy kierować się subiektywnym przekonaniem członków zarządu o spodziewanej, przyszłej sytuacji finansowej spółki, lecz **kryteriami obiektywnymi** dotyczącymi rzeczywistej sytuacji finansowej spółki.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2011 r., V CSK 211/10

Przy wykładni użytego w art. 299 § 2 k.s.h. określenia "właściwego czasu" na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości **nie można pomijać przepisów prawa upadłościowego** i naprawczego regulujących obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości przez członków zarządu spółki oraz określających kiedy uważa się dłużnika za niewypłacalnego i kiedy ogłasza się upadłość osoby prawnej. Odpowiedzialność odszkodowawcza z art. 299 k.s.h. obciąża bowiem członków zarządu spółki za to, że nie złożyli wniosku o upadłość we właściwym czasie, a to kiedy można ogłosić upadłość, a więc to, kiedy taki wniosek będzie skuteczny i powinien być złożony, określają przepisy prawa upadłościowego i naprawczego. Dlatego regulacja zawarta w tych przepisach oraz wykładnia użytych tam pojęć ma znaczenie dla wykładni pojęcia "właściwego czasu" użytego w art. 299 § 2 k.s.h.

CZAS WŁAŚCIWY

USTAWA z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe

Art. 21. 1. Dłużnik jest obowiązany, nie później niż **w terminie trzydziestu** dni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości, zgłosić w sądzie wniosek o ogłoszenie upadłości.

Art. 11. 1. Dłużnik jest niewypłacalny, jeżeli **utracił zdolność do wykonywania** swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych.

1a. Domniemywa się, że dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych przekracza trzy miesiące.

2. Dłużnik będący **osobą prawną** albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, jest niewypłacalny **także wtedy, gdy jego zobowiązania pieniężne przekraczają wartość jego majątku**, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące.

5. Domniemywa się, że zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego majątku, jeżeli zgodnie z bilansem jego zobowiązania, z wyłączeniem rezerw na zobowiązania oraz zobowiązań wobec jednostek powiązanych, przekraczają wartość jego aktywów, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2010 r., I UK 63/10

Od obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości nie zwalnia **nadzieja na uzyskanie wpływów lub zysków**; okoliczność ta nie prowadzi zatem do uwolnienia członka zarządu spółki od subsydiarnej odpowiedzialności za zaległości składkowe spółki.

ZŁOŻENIE WNIOSKU

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2011 r., I CSK 574/10

Dla uwolnienia się z odpowiedzialności przewidzianej w art. 298 § 2 k.h. (obecnie art. 299 § 2 k.s.h.) nie wystarczy samo wystąpienie z wnioskiem o ogłoszenie upadłości (analogicznie również z wnioskiem o otwarcie postępowania układowego), ale konieczne jest także **dokonanie wszelkich czynności procesowych** niezbędnych dla kontynuowania tego postępowania.

- złożenie bezpodstawnego wniosku o wszczęcie postępowania układowego „na wszelki wypadek” nie zwalnia członków zarządu spółki z o.o. od odpowiedzialności

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2008 r., II CSK 255/08

Odpowiedzialność przewidzianą w art. 299 k.s.h. wyłącza także samodzielnie złożony wniosek członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o ogłoszenie upadłości.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., III CSK 364/07

Pozwany członek zarządu nie musi wykazywać, że to on wystąpił z wnioskiem o ogłoszenie upadłości, a niezbędne jest tylko ustalenie czy nastąpiło to we właściwym czasie. Pozwany członek zarządu może więc powołać się na zgłoszony we właściwym czasie wniosek o ogłoszenie upadłości pochodzący od innych członków zarządu, a **nawet od wierzyciela spółki.**

BRAK WINY W NIEZGŁOSZENIU WNIOSKU O OGŁOSZENIE UPADŁOŚCI WE WŁAŚCIWYM CZASIE

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2010 r., III CSK 46/10

Tylko taka sytuacja faktyczna, która rzeczywiście, **obiektywnie, uniemożliwia uczestniczenie w czynnościach zarządzania**, może uzasadniać wniosek o istnieniu okoliczności przewidzianych § 2 tego artykułu, uwalniających członka zarządu od odpowiedzialności.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2008 r., I UK 39/08

Winę lub brak winy członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości lub o wszczęcie postępowania układowego **należy oceniać w odniesieniu do chwili, w której powstał obowiązek zgłoszenia** takiego wniosku, a nie do okresu późniejszego.

Członek zarządu nie ponosi winy za niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości albo wniosku o wszczęcie postępowania układowego, jeżeli został odsunięty od prowadzenia spraw spółki, nie został do nich dopuszczony, powierzono mu w zarządzie zajmowanie się takimi sprawami, że **nie miał wglądu w sprawy finansowe spółki** i nie mógł wiedzieć, że spółka zaprzestała spłacania długów (wykonywania wymagalnych zobowiązań)

- np. wprowadzenie w błąd co do danych o wynikach finansowych spółki

Choroba, ciąża, urlop macierzyński i urlop wychowawczy jedyne go członka jednoosobowego zarządu spółki handlowej **nie oznaczają same w sobie braku winy** w niezgłoszeniu we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości lub o wszczęcie postępowania układowego.

Wina członka zarządu spółki prawa handlowego powinna być oceniana **według kryteriów prawa handlowego**, czyli według miary podwyższonej staranności oczekiwanej od osoby pełniącej funkcję organu osoby prawnej prowadzącej działalność gospodarczą.

Jeżeli prezes jednoosobowego zarządu spółki prawa handlowego jest chory, a nie jest to choroba wykluczająca podjęcie przez niego odpowiednich decyzji gospodarczych, można od niego oczekiwać, że **podejmie akty staranności służące zapewnieniu prawidłowego prowadzenia spraw spółki w czasie choroby**.

Powoływanie się przez prezesa zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością **na nieznaną stan finansów spółki** jako przyczynę niezgłoszenia wniosku o upadłość lub niewszczęcia postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nie jest okolicznością uzasadniającą zwolnienie go od odpowiedzialności

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., II CSK 446/13

Odpowiedzialności członka zarządu nie uchyla umowa łącząca członków zarządu co do

BRAK SZKODY WIERZYCIELA

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., V CSK 575/11

Przesłanka egzoneracyjna przewidziana w art. 299 § 2 in fine k.s.h., iż pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewszczęcia postępowania układowego wierzyciel nie poniósł szkody, uwalnia pozwanego od odpowiedzialności tylko w razie przeprowadzenia dowodu, że **wierzyciel nie uzyskałby zaspokojenia swej wierzytelności** z powodu braku wystarczającego majątku, nawet gdyby wszczęto postępowanie upadłościowe lub układowe na skutek wniosku w tym przedmiocie złożonego we właściwym czasie.

- brak zaspokojenia wierzyciela nie pozostaje wówczas w związku przyczynowym z niezłożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości
- pozwany powinien udowodnić – odwołując się do stanu majątkowego spółki istniejącego w czasie właściwym do zgłoszenia upadłości oraz uwzględniając określoną w art. 342 pr. upad. kolejność zaspokajania się z masy upadłości – że na zaspokojenie należności powoda **nie starczyłyby środki wchodzące w skład masy upadłości**

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II CSK 390/11

Szkoda o której mowa w art. 299 § 2 in fine k.s.h. odpowiada różnicy w potencjale majątkowym spółki, jaka wystąpiła, a do jakiej nie doszłoby, gdyby we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości.

Członek zarządu odpowiada jedynie **za taką część należności, jaką otrzymałby wierzyciel w zainicjowanym we właściwym czasie postępowaniu upadłościowym.** Ciężar dowodu w tym zakresie, podobnie jak w odniesieniu do pozostałych przesłanek określonych w art. 299 § 2 k.s.h., spoczywa na dłużniku.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2017 r., III CZP 65/17

członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, który objął tę funkcję wtedy, gdy spółka była już niewypłacalna, ponosi odpowiedzialność przewidzianą w art. 299 k.s.h. za długi spółki powstałe po objęciu funkcji, także wtedy, gdy zgłoszony przez niego wniosek o ogłoszenie upadłości spółki zostałby oddalony na tej podstawie, że majątek spółki nie wystarczał na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego lub wystarczał jedynie na zaspokojenie tych kosztów. Zajęcie odmiennego stanowiska prowadziłoby do nieakceptowalnych konsekwencji, gdyż wbrew celowi regulacji art. 299 k.s.h. umożliwiałoby utrzymywanie w obrocie niewypłacalnych spółek bez ryzyka poniesienia osobistej odpowiedzialności przez osoby nimi zarządzające, pod warunkiem objęcia przez nich funkcji w już niewypłacalnej spółce.

ZARZUT NADUŻYCIA PRAWA

- orzecznictwo Sądu Najwyższego dopuszcza możliwość powoływania się na art. 5 k.c. w sprawach dotyczących odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. na podstawie art. 299 k.s.h.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2007 r., sygn. akt V CSK 315/07

Stosowanie art. 5 k.c. powinno jednak uwzględniać jego wyjątkowy charakter. Artykuł 5 k.c. kreuje bowiem domniemanie, że korzystający ze swego prawa czyni to w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego. Dopiero istnienie szczególnych okoliczności może obalić to domniemanie i pozwolić na zakwalifikowanie określonego zachowania, jako nadużycia prawa, niezastługującego na ochronę z punktu widzenia zasad współżycia społecznego.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2013 r., I CSK 517/12

Jeżeli zaprzestanie działalności gospodarczej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zostało spowodowane zajęciem przez wierzyciela lokalu spółki wraz ze znajdującymi się w nim ruchomościami oraz całą dokumentacją spółki, to należy ocenić jaki wpływ na niewypłacalność spółki miało to zachowanie wierzyciela, który dochodzi od członków zarządu odpowiedzialności z art. 299 k.s.h., w sytuacji, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy wyraźnie wskazuje, że przez wskazane działanie wierzyciel przyczynił się do tego, że spółka stała się niewypłacalna oraz, że brak było dokumentacji pozwalającej zgłosić członkom zarządu skutecznie wniosek o ogłoszenie jej upadłości.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

Art. 299. § 3. Przepisy § 1 i § 2 nie naruszają przepisów ustanawiających dalej idącą odpowiedzialność członków zarządu.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2012 r., II CSK 410/11

Nieprawidłowe jest założenie o konstrukcyjnej tożsamości lub podobieństwie obu kategorii roszczeń odszkodowawczych: ogólnego **roszczenia deliktowego przewidzianego w art. 415 k.c.** i szczególnego **roszczenia odszkodowawczego ukształtowanego w art. 299 k.s.h.**

Chodzi tu o różne juretycznie typy roszczeń odszkodowawczych, w dodatku o odmiennych funkcjach prawnych.

Ustalenia faktyczne dotyczące występowania zasadniczych przesłanek odpowiedzialności na podstawie art. 299 k.s.h. nie mogą przesądzać jednocześnie o istnieniu podstaw ogólnej odpowiedzialności deliktowej członków zarządu, i to nawet wówczas, gdy zadłużenie spółki pojawiło się po zakończeniu pełnienia przez pozwaną funkcji prezesa spółki.

Delikt ogólny (art. 415 k.c.) i szczególny delikt członków zarządu spółki ("delikt nieprawidłowego zarządzania spółką") to jednak odmiennie konstrukcje prawne, wynikające z odmiennych stanów faktycznych.

USTAWA z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa

Art. 116. § 1. Za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu:

- 1) nie wykazał, że:
 - a) we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym czasie zostało otwarte postępowanie restrukturyzacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2019 r. poz. 243 i 326) albo zatwierdzono układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu, o którym mowa w ustawie z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne, albo
 - b) niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło bez jego winy;
- 2) nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

Art. 116a. § 1. Za zaległości podatkowe innych osób prawnych niż wymienione w art. 116 odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie organów zarządzających tymi osobami. Przepis art. 116 stosuje się odpowiednio.

USTAWA z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych

Art. 31. Do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio: art. 7a, art. 12, art. 26, art. 29 § 1 i 2, art. 33-33b, art. 38a, art. 51 § 1, art. 55, art. 59 § 1 pkt 1, 3, 4, 8 i 9, art. 60 § 1, art. 61 § 1, art. 62 § 1, 3 i 5, art. 62b § 1 pkt 2 i § 3, art. 72 § 1 pkt 1 i 4 i § 2, art. 73 § 1 pkt 1 i 5, art. 77b § 1 i 2, art. 91, art. 93, art. 93a-93c, art. 93e, art. 94, art. 97 § 1 i 1a, art. 97a § 1-3, art. 98 § 1 i § 2 pkt 1, 2, 5 i 7, art. 100, art. 101, art. 105 § 1 i 2, art. 106 § 1-3, art. 107 § 1, 1a, § 2 pkt 2 i 4 i § 3, art. 108 § 1, 3 i 4, art. 109 § 1 w zakresie art. 29, art. 109 § 2 pkt 1, art. 110 § 1, § 2 pkt 2 i § 3, art. 111 § 1-4 i § 5 pkt 1, art. 112 § 1-5, art. 112b-114, **art. 115-117**, art. 117d, art. 118 § 1 oraz art. 119 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 lutego 2009 r., I FSK 2004/08
Odpowiedzialność cywilnoprawna członków zarządu spółki z o.o. uregulowana w art. 299 k.s.h. **ma inny charakter niż ich odpowiedzialność podatkowa**. Pierwsza jest odpowiedzialnością odszkodowawczą, druga - gwarancyjną.

Art. 586. Kto, będąc członkiem zarządu spółki albo likwidatorem, nie zgłasza wniosku o upadłość spółki handlowej pomimo powstania warunków uzasadniających według przepisów upadłość spółki

- podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 442¹. § 2. Jeżeli szkoda wynikła **ze zbrodni lub występku**, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem **lat dwudziestu** od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Art. 7. § 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.

§ 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

§ 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2014 r., II CSK 582/13

Jeżeli szkoda poniesiona przez wierzyciela jest konsekwencją niezgłoszenia w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, a tego rodzaju zaniechanie wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w art. 586 k.s.h., do roszczenia wierzyciela dochodzonego na podstawie art. 299 k.s.h. ma zastosowanie art. 442¹ § 2 k.c.

Celem przepisu art. 586 k.s.h. jest wzmocnienie odpowiedzialności wynikającej z art. 299 k.s.h. Omawiany przepis służy ochronie szeroko rozumianego bezpieczeństwa obrotu, chroniąc interesy majątkowe współników spółki, jej wierzycieli, jak również innych osób trzecich, gdyż zgłoszenie we właściwym terminie wniosku o upadłość ma także zapobiegać wchodzeniu tych osób w stosunki majątkowe z niewypłacalną spółką handlową.

Przestępstwo określone w art. 586 k.s.h. jest przestępstwem trwałym, którego strona przedmiotowa polega jedynie na zaniechaniu podjęcia czynności - niezgłoszeniu wniosku o upadłość pomimo powstania warunków uzasadniających upadłość spółki, według właściwych przepisów. Do znamion tego przestępstwa nie należy skutek w postaci szkody. Przestępstwo to można popełnić z winy umyślnej w zamiarze bezpośrednim albo ewentualnym.

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe

Art. 21. 3. Osoby, o których mowa w ust. 1-2a

1. Dłużnik

2. Osoby uprawnione do reprezentacji i prowadzenia spraw osób prawnych i [podmiotów ustawowych

2a. Zarządca sukcesyjny,

ponoszą odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku w terminie określonym w ust. 1 lub 2a, chyba że nie ponoszą winy.

Osoby te mogą uwolnić się od odpowiedzialności, w szczególności jeżeli wykażą, że w terminie określonym w ust. 1 lub 2a otwarto postępowanie restrukturyzacyjne albo zatwierdzono układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu.

3a. W przypadku dochodzenia odszkodowania przez wierzyciela niewypłacalnego dłużnika domniemywa się, że szkoda, o której mowa w ust. 3, obejmuje wysokość niezaspokojonej wierzytelności tego wierzyciela wobec dłużnika.

Art. 373. 1. Sąd może orzec pozbawienie na okres od jednego do dziesięciu lat prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek lub w ramach spółki cywilnej oraz pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, członka rady nadzorczej, członka komisji rewizyjnej, reprezentanta lub pełnomocnika osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą w zakresie tej działalności, spółki handlowej, przedsiębiorstwa państwowego, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszenia osoby, która ze swojej winy:

1) będąc do tego zobowiązana z mocy ustawy, nie złożyła w ustawowym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości albo

1a) faktycznie zarządzając przedsiębiorstwem dłużnika, istotnie przyczyniła się do niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w ustawowym terminie, albo

UWAGI PRAKTYCZNE

- brak potrzeby wnoszenia przez powoda o przeprowadzenie dowodu z zeznań stron czy świadków
- wystarczające są dowody z dokumentów
- istotne znaczenie ma dowód z opinii biegłego z zakresu rachunkowości
- należy zweryfikować w aktach rejestrowych uchwałę o powołaniu członka zarządu oraz jego adres

kondycja finansowa spółki była już na moment zawarcia umowy zła, a niezgłoszenie upadłości we właściwym momencie nie wpływało na możliwość wykonania zobowiązania wobec wierzyciela, wobec nieadekwatnego środka dowodowego

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2012 r., II CSK 655/11

W świetle art. 61 k.c. nie jest konieczne, dla skuteczności złożenia oświadczenia woli innej osobie, by adresat tego oświadczenia zapoznał się z treścią pisma zawierającego oświadczenie. Uznaje się za wystarczające to, że miał możliwość zapoznania się z treścią pisma. Fakt, że z własnej woli z tego zrezygnował, pozostaje bez wpływu na skuteczność złożenia oświadczenia woli.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2012 r., V CSK 215/11

Oświadczenie woli doręczone adresatowi w drodze awiza jest złożone z chwilą jego dokonania, jeżeli adresat już wówczas miał możliwość zapoznania się z treścią tego oświadczenia.

Art. 298. Powództwo o odszkodowanie przeciwko członkom organów spółki oraz likwidatorom wytacza się według miejsca siedziby spółki.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1995 r., III CZP 120/95

Sądem wyłącznie właściwym do rozpoznania sprawy z powództwa znajdującego podstawę w art. 298 k.h. jest sąd siedziby spółki (art. 297 k.h.).

Art. 458². § 1. Sprawami gospodarczymi są sprawy:

7) przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy prawa lub czynności prawnej;

Art. 300. Przepisy art. 291-299 nie naruszają praw współników oraz osób trzecich do dochodzenia naprawienia szkody na zasadach ogólnych.